

KILIMO CHA MKONGE TANZANIA

KILIMO CHA MKONGE

MUWASILISHAJI; MBARAKA BATARE

KUTOKA; KITUO CHA UTAFITI WA KILIMO MLINGANO

IDARA YA MKONGE

SLP 5088 TANGA TANZANIA

PHONE; 0717698998/0769323117

UTANGULIZI KWA UJUMLA KUHUSU ARI MLINGANO

Kituo cha Utafiti Mlingano ni kituo cha serikali kikonge kilichoanziswa mwaka 1934 kikiwa na idara moja ya mkonge mpaka sasa kinajiusisha na utafiti katika idara kuu tatu utafiti wa mkonge, rutuba ya udongo (soil fertility) na asilimali ardhi (land survey) ili kuiweza jamii ya watanzania Kulima kwa tija na kupata mazao bora na mengi ili kuendeleza vipato vyao kwa mmoja mmoja na kwa taifa pia

KILIMO CHA MKONGE TANZANIA

UTANGULIZI WA ZAO LA MKONGE

Zao la mkonge liliingizwa nchini mwaka 1892 na mtaalamu wa kijerumani Dr. Richard Hindorff ambaye alikuwa ni mtafiti wa mimea na udongo. Mtaalamu huyo alichukua miche 1000 kutoka pwani ya Mexico kwenye jimbo la Yuctan ambalo ambalo ndilo asili ya jina katani na kuisafisha kwa magendo kwa kupitia Frolida , Marekani na Humburg Ujerumani. Kati ya miche 1000, ni miche 62 tu ndiyo iliyofika Tanganyika na ilipandwa sehemu iitwayo kikokwe huko Pangani Tanga. Mkonge ulisambaa maeneo mengi ya Tanganyika mpaka kufikia mwanzoni mwa miaka 1960 Tanganyika ilikuwa inaongoza kwa uzalishaji wa mkonge ikifatiwa na Brazil na Mexico kwa mauzo ya tani 230,000 kwa mwaka nje ya nchi . Kutokana na sababu mbalimbali zilizo jitokeza miaka ya 1970 uzalishaji ulipungua toka tani 230,000 hadi tani 19,700 kwa mwaka 1997. Hata ivyo mageuzi ya kiuchumi yaliyoanza miaka 1980 ambayo yalilenga katika ubinafisisishaji na biashara huria , uhuru wa taasisi za kifedha za ndani na nje ya nchi yalifufua kilimo cha mkonge na hasa kukamilika kwa ubinafishaji mwaka 2005 uzalishaji umepanda hadi kufikia tani 40,000 mwaka 2015 hii inatokana na kuongezeka kwa mahitaji ya mkonge na bidhaa zake pamoja na kupanda bei kwenye soko la dunia pamoja na ndani. Soko kuu la mkonge wa Tanzania ni China, Saudi Arabia , India, Uhispania, Ujerumani, Uingereza, Kenya, Uganda na Nigeria.

KWANINI ZAO LA MKONGE

Kutokana na mabadiliko makubwa ya hali ya hewa kwa sasa wakulima wengi wamekuwa wakikosa mavuno kutokana na kutegemea mvua ambazo kwa sasa mtiririko wake siyo mzuri ivyo wataafiti wa mkonge tunahamasisha kilimo cha kilimo cha mkonge kwa wakulima wadogo nchi nzima ili zao litumike katika kuwaongezea wananchi kipato kutokana na sifa za mkonge kama zifuatazo;

- i) Zao la mkonge linavumilia sana ukame
- ii) Ni zao ambalo halina msimu maalumu wa kupanda hivyo kupelekea kuweza kupandwa wakati wowote na pia halina wakati maalumu wa kuvunwa pale linapokuwa tayari kuvunwa
- iii) Zao la mkonge linaweza kuchanganywa na mazao mengine ya msimu kama kunde, mahindi, maharage , alizeti, njegere na karanga.
- iv) Ni zao ambalo halina uhaba wa vipando.
- v) Bidhaa zitokanazo na mkonge zinaweza kutumika katika tasnia ya kilimo, nishati, ujenzi, famasia, magari, meli, majumbani, ofisini na mazingira
- vi) Mmea wa mkonge unaweza kuishi kwa kipindi cha miaka 10-25 hivyo kumuhakikishia mkulima kipato cha uhakika
- vii) Mkonge ni zao linalo staimil magonjwa, wadudu na maguu na hata upungufu wa rutuba kwenye udongo.

UZALISHAJI WA MKONGE

Kilimo bora cha zao la mkonge ni muhimu ili kuongeza tija kwa mkulima . kumbukumbu tulizonazo ni kwamba wenzetu Uchina wanavuna tani 4-5 kwa hekta kwa kuboresha kilimo hicho ukilinganisha na tani 1-2 kwa hekta hapa Tanzania. Ivyo ni muhimu tuboreshe kilimo chetu ili tuweze kupata mavuno mengi na kwa hiyo kushindana na wenzetu kwenye soko la kimataifa.

Mambo yafuatayo ni yakuzingatia katika uzalishaji wa mkonge;

- i) Maandalizi ya miche bora ya mkonge
- ii) Utunzaji wa vitalu vya mkonge
- iii) Upandaji wa mkonge shambani
- iv) Utunzaji wa mkonge shambani
- v) Kilimo mseto cha mkonge na mazao mengine yachakula

i) MAANDALIZI YA VITALU VYA MKONGE

Uchaguzi sahihi wa miche ya mkonge na maandalizi ya mazuri ya kitalu kwa ajili ya upandaji wa miche ya mkonge ni muhimu kwa ukuaji haraka na hatimaye utoaji wa mavuno bora na mengi ya zao la mkonge.

Kuna aina nne ya vipando vya mkonge;

- Vikonyo (bulbils) huota kwenye mlingoti baada ya maua ya mkonge kupukutika
- Machipukizi (suckers) huchipua kutoka kwenye mmea wa mkonge
- Miche inayozalishwe ndani ya maabara kwa njia ya tissue culture (mtc lab)
- Miche inayotokana na mizizi au tumba za mkonge huitwa rhizomes japo aina hii ya miche sasa hivi haitumiki sana hapa nchini.

ii) Utunzaji wa vitalu vya mkonge

- Palizi –upaliliaji kwa jembe la mkono kwa kawaida palizi linaweza kufanyika mara 4-8 kutegemea na udongo.
 - Upaliliaji kwa kutumia dawa za magugu mfano hy-varax hutumika sana kuzuia magugu katika bustani za mkonge huzuia uotaji wa magugu kwa muda wa miezi sita mfululizo ambayo utumika kwa kiasi cha kilo 4.5/ha nah ii dawa inashauriwa inyunyiziwe bustanini wakati udongo una unyevunyevu.
- Namna ya kurutubisha vitalu
 - Taka za mkonge (sisal waste)
 - Mbolea ya chunvichunvi zenye kirutubisho cha nitrogen 30kg /ha kama CAN, SA, and UREA kwa kukuzia
 - Mbolea aina ya potash kama MOP na DAP
 - Wadudu na magonjwa ya mkonge kama tembo wa mkonge (sisal weevil) na scale na magonjwa kama kuoza kwa mashina (bole rot) , ugonjwa wa pundamilia (zebra leaf rot) na ugonjwa wa mabaka kwenye majani (korogwe leaf sport)

iii) **UPANDAJI WA MKONGE SHAMBANI**

- Uchaguzi na upandaji wa miche ya kupanda (grading) ukubwa wa miche ya kupanda ni bora iwe na urefu kati ya sentimita 50-70 na uzito kati ya kilo 2-4 miche ipangwe katika madaraja kufuatana na ukubwa
 - Uchimbaji wa miche huchimbwa kwa kutumia jembe au sululu ili kitunguu (bole) kisikatwe ili kuepusha kushambuliwa na wadudu.

- Kutayarisha miche kwa kukata mizizi bila kuaribu shina na majani yaliyonyauka yaondolewe
- Upandaji wa kutumia machipukizi (suckers) ikusanywe kutoka katika mashamba yenye mkonge mdogo si zaidi ya mikato 2
- Kuligawa shamba katika maboma kwa ajili ya kupanda mkonge shambani
- Mifumo ya kupanda mkonge shambani
 - Mstari mmoja (single row) kwa nafasi ya 3.5 x 0.75 mita
 - Upandaji wa mistari miwili (double row) upandaji huu miraba miwili huwekwa karibu ili kutoa nafasi pana kati ya miraba hiyo. Nafasi ya upandaji utegemea aina ya mkonge
 - Ø *Mkonge aina ya sisalana* nafasi pana ni mita 3.5 na nafasi kati ya mistari miwili iliyo karibu ni mita 1 wakati nafasi kati ya mmea mmoja na mwingine ni setimita 90 (3.5 +1 x 0.9) mita. Hutoa mimea 5,000 kwa hekta.
 - Ø *Mkonge chotara (H.11648)* nafasi pana ni mita 4 na nafasi kati ya mistari iliyo karibu ni 1 pia nafasi kati ya mmea mmoja na mwingine ni mita 1 (4 +1 x 1) mita. Upandaji huu utoa mimea 4,000 kwa hekta.
- Muda wa kupanda inashauriwa kupanda mkonge kabla mvua hazijaanza na mkonge upandwe kina cha sentimita 8 ardhini na kushindiliwa

iv) **UTUNZAJI WA MKONGE SHAMBANI**

Ili mkulima wa mkonge apate mavuno mengi ni vyema kuzingatia yafuatayo

- Matumizi ya taka za mkonge (sisal waste) ili kuifadhi unyevunyevu na kurutubisha udongo.
- Matumizi ya chokaa (agriculture lime) ili kuongeza chachu pH mpaka 5.5-5.8 inayotakiwa na mkonge.
- Kuweka mbolea za chunvichunvi zenye kirutubisha cha nitrogeni mfano CAN UREA, potasiam na phosphorus kama MOP, TSP NA DAP.

- Udhhibiti wa magugu ili kuepusha kutumia maji na virutubisho vinavyotakiwa kutumiwa na mmea. Kwakutumia njia zifuatazo;- kutumia jembe au nyengo, kutumia madawa mfano bromacil, kutumia jamii ya mikunde (cover crop) mfano tropical kudzu.

v) KILIMO MSETO CHA MKONGE NA MAZAO MENGINE YA CHAKULA

Eneo linalotumiwa kwa mkonge ni asilimia 60 na kiasi kilichosalia asilimia 40 hubaki tupu ivyo ni bora Kulima na mazao mengine faida za Kilimo mseto

- Kutumia ardhi kwa ufanisi
 - Kuzalisha mazao Zaidi ya moja katika eneo hilo na kwa Gharama ndogo.
 - Kwa kupanda mazao jamii ya kunde husaidia kuongeza rutuba ya udongo.
 - Kupata Chakula hasa kwa wakulima wadogo na kwa mazao yanayofunika ardhi na kupunguza mmomonyoko wa ardhi kwa njia ya upepo na maji.
- Mazao yanayofaa kuchanganywa na mkonge maharage, kunde, karanga, soya, choroko alizeti, ufuta, mahindi nk
 - Mazao yasiyofaa kuchanganywa na mkonge ni mazao ya kudumu kama migomba, minazi, mikorosho na michungwa mtama uwele viazi vitamu na mihogo

2. UVUNAJI WA MKONGE

- Ukataji wa mkonge ili kupata singe mkonge uvunwa majani kwa kuzingatia yafuatayo
 - Jani linalovunwa ni lazima liwe na urefu unaozidi sentimeta 90

- Ni lazima jani liwe na mwanguko usiozidi digrii 45%
- Ni lazima likatwe kwenye shingo yake
- Ni marufuku kukata kitunguu au mape

ii) Usombaji wa majani yaliyokatwa

iii) Usindikaji

iv) Kulainisha singa (brushing)

v) Kufunga mizingo kwenye press (pressing machine)

vi) Kupanga madaraja ya singa (grading) kwa kuangalia urefu wa singa narangi ya singa

IMEANDALIWA NA; MR. MBARAKA BATARE

MUTAFITI WA MKONGE

ARI-MLINGANO TANGA TANZANIA

SIMU; 0769323117/0717698998

Imetolewa: <http://mkonge.blogspot.com/2018/01/kilimo-cha-mkonge-tanzania.html>

05/10/2018